

Müzadil AQIL

DƏRD QAPISI

Anam Asyanın səsinə, nəfəsinə...

- A bala, bir yola bax gör. Qənirə xalangil gəlirmi... Axı, saat on iki oldu... Bəlkə Gülbənizə görə ləngiyir... Yəqin yuxudan oyananı oturub güzgü qabağında - bəzənir. Sonra da elə bil ki, göy qurşağıdı, sir-sifəti yeddi rəngə çalır, - Xəyyamın anası bir az da zarafat etdi. Birdən qapı açıldı. Qənirə xala içəri girdi. Amma Gülbəniz yox idi. Hamıya qərribə göründü onun gəlməməsi. Çünki həmişə evimizdə bir xeyir iş olanda şirniyyatı Gülbəniz bişirir.

Qənirə xalanın həyat yoldaşı İslam Xəyyamın və qardaşlarının kirvəsi idi. Gülbəniz də İslam dayının ortancıl qızı. Hər dəfə belə xeyir işlərdə Gülbənizi Xəyyamgildə görüb, zarafat edə-edə qızılı üfüqləri xatırladan qırmızı toy, nişan xonçası hazırlayan görənlər indi bir az darıxan kimi oldular. Xəyyam da arabir onu cırnadıb deyirdi:

- Daha şadlıqların gözü olmusan. Sənsiz bir işimiz keçmir.

Qənirə ilə Xəyyamın anası Asya şirniyyatı stolun üstə qoyub xonçaları nəzərdən keçirməyə başladılar. Bu xonçanı kim gətirib, - deyə soruşanda nə Xəyyam, nə də yoldaşı dinmədi. Asya oğlunu bir az məzəmmət etdi ki, yenicə ayrılıb ev olmusan, neynirdin bu qədər xərc çəkib. Özü də yəqin yarısını nişyə almısan. Arvad sevincdənmi, kədərdənmi, doluxsunan kimi oldu. Gözləri payız buludu kimi doldu. Deyirdin indicə gözlərini sıxıb tökəcək. Üzünü Qənirəyə tutub:

- Ürəyim yaman atlanır. Bircə Barizin də nişanını görsəydim, heç dərdim olmazdı, - dedi. Bir də ki, orta məktəbi bitirəndən sonra oğlanlarımın dördü də neçə ildir eyni vaxt evə yığılmırlar. Ancaq indi dördü də yanımdadı, ay Qənirə.

...Oğlan evi mağardan içəri girən kimi oyun havası çalındı. Qızılı üfüqləri xatırladan xonçaları başları üstə qaldırıb, nazlana-nazlana oynayan qızlar, gəlinlər təzə nişanlananları ortaya çəktilər. Xəyyam da anasının yanında durub qardaşı ilə nişanlısına baxırdı. Birdən anasının halının dəyişdiyini görən Xəyyam qardaşını çağırırdı. Hərəsi bir qoluna girib onu mağardan çıxardılar.

* * *

Razim həkim xəstəni müayinə edəndən sonra Xəyyamı çağırıb, gəl, belə danışaq, - dedi. Xəstəni qaranlıq, sakit bir otaqda saxlayın. Açıq, vəziyyəti çox qorxuludur. Yüksək təzyiq nəticəsində beyninə qan sızıb. Fəzayıl həkimlə ikimizin fikrimiz eynidir. Lap mənim öz anam da olsa idi, bundan artıq heç bir müalicə yaza bilməzdim. Qansızmanın qarşısını ala bilsək, yəqin ki, bir köməyimiz dəyər.

... Birdən ağır-ağır açılan qapının cırıltısına hamı çönüb arakəsmə otağa tərəf baxdı. Sanki qapı da xəcalətindən açılmaq istəmirdi. İstəyirdi ki, gözləyənlər bu xəbəri canına hopdursun. İstəmirdi ki, altı gündən bəri ümidlə gözləyənlər bəd xəbər eşitsin. Hamı içəridən çıxan Banı xalanın nə deyəcəyini gözləyirdi. Qəhər onu boğurdu. Danışa bilmirdi. Neçə-neçə belə hadisənin şahidi olmuş o mənalı gözləri nə demək istəyirdi görəsən. Sanki gözlərində şimşək çaxdı, leysan axmağa başladı. Xəyyam elə bildi bu, sevincdəndi. Ancaq birdən hamı bir ağızdan dedi:

- Allah rəhmət eləsin!

Yeddi gündən sonra Xəyyam oğlu Aqili də götürüb ata ocağına üz tutdu. Evin səliqə-səhmanı, əşyaları öz yerindəydi. Atası, qardaşları da evdəydi. Bircə anasından savayı. Özü də bilmirdi onu çəkib bura gətirən hansı hisslərdi. Yoxsa, tale anasının qollarını oğul toyunda həsrət qoyan kimi, o, da anasının xoş danlağına, qınağına həsrət qalmışdı. Özü də bilmirdi. Bircə onu bilirdi ki, onu bura çəkib gətirən hansısa görünməz bir qüvvədir. Baxanda gördü ki, dərddə açılan qapı yenə də bağlıdır. Bu qapı ona çox dəhşətli göründü. Ağına gəldi ki, qapını yerindən çıxarıb aparıb atsın uzaqlara. Olub-keçənləri xatırladıqca, başı dumanlanırdı. Qapıya yaxınlaşdıqca onu tər basırdı. Əlini atıb qapını yerindən çıxardığını özü də hiss etmədi. Neçə illərin qurumuş taxtası olan qapı quş kimi idi. İkiəlli tutub qapını çiyinə qaldırdı. Amma birdən belə bükülməyə başladı. Çünki qapı dərddə öz canına hopdurmuşdu və dərd qapısı olmuşdu bu qapı. Eləcə bu vəziyyətdə də küçəyə çıxdı. Adəti üzrə oğlu da onun dalınca yüyürdü. Qapı da çiyində küçəylə üzü yuxarı getməyə başladı. Yanında körpə Aqili, çiyində isə dərd qapısı...

QƏDƏR

Yenə yuxusunu qatmışdı. Dalınca bir it düşmüşdü. Nə qədər çalışdısa, ondan uzaqlaşma bilmirdi. Birdən də sehlənmiş kimi, hansısa gözəgörünməz bir qüvvə onu itə tərəf çəkirdi. Ölümə həyat arasında çarpışırdı. Ölümə qalib gəlmək istəyirdi. Qan-tərə batmışdı. Nəfəsi tənəliyirdi. Az qalırdı nəfəsi kəsilib boğula. Bilirdi ki, bircə ölümün çarəsi yoxdu, buna baxmayaraq mübarizə aparırdı... Ancaq bilmirdi ki, həmin anda ölümə qalib gəlmək üçün gözlərini açıb, yuxudan ayılmaq kifayət idi. Bir neçə saniyə də keçdi. Birdən dik atılıb, yerin içində oturdu. Yanında həyat yoldaşından və beşikdə mışıl-mışıl yatan körpə Aqilindən savayı kimsəni görmədi. Bədəninin tərini qurulayıb əynini geyindi. Pəncərəni açıb diqqətlə bayıra baxdı. Qadın nəfəsini andıran payız küləyi boyun-boğazını yalayıb köynəyin açıq

yaxasından qoynuna dolanda bədənindən xoş bir gizilti keçdi. Qaranlıq ətrafa boylandısa, heç nə görmədi. Bayıra çıxıb soyuq su ilə əl-üzünü yudu. Özünə gələndə başa düşdü ki, yer üzünə gecə örpək atanda dünyanın gecələr bircə rəngi olur.

Qayıdıb təzədən yerinə uzandı. Ancaq gözlərini yummağa qorxurdu... Qorxurdu ki, it yenə dalınca düşəcək, onsuz yatmağa qoymayacaq. Pəncərənin qabağına qoyduğu qol saatına baxdı. Dörd dənə sıfırdan başqa bir şey görmədi. Qəribə vaxt idi. Bu nə demək idi. Dünyanın vaxtsiz-vaxtımı, yoxsa nə... Dünyanın qəribə işləri haqda çox eşitmişdi. Bəlkə bu da o sirlərdən biri idi. Bir qədər keçdikdən sonra, dördüncü sıfırın yerində bir rəqəmi peyda oldu. Öz özünə fikrə getdi, axı həkim dərmanları verəndə demişdi ki, bütün gecəni rahat yatacaqsan. Mən isə heç bir saat da yata bilməmişəm. Bircə sabah açılsaydı, həkimin yanına bir də gedərdim, deyə fikrindən keçirdi. Səmadakı topa bulud parçalanıb dağıldıqca göyün üzünü xal-xal edirdi. Buludların arasından isə adamların «bəxti» ulduzlar görünürdü. Sabah isə açılmaq bilmirdi. Bir azdan dan ulduzunu görüb sevindi. Sevindi ki, daha bir dəhşətli gecədən canını qurtardı. Ancaq birdən başa düşdü ki, səhv edib. Bu dan ulduzu yox, «karvanqırandı». Çox keçmədi ki, xoruzların ilk banı eşidildi. Səs-səsə verib bir-birini haraylayan xoruzların banlaması getdikcə gecənin qaranlığını qovurdu. Dan yeri sökülürdü. Yenidən pəncərəni açıb qabağında durdu. Ac canavar kimi içəri soxulan soyuq havanı ciyərlərinə çəkdikdən sonra özünü bir qədər rahat hiss etdi. Artıq payız günəşi dağların dalından boy göstərirdi. Təzə çay dəmləməyə hövsələsi çatmadı. Yoldaşını isə narahat etmədi. Axşamdan qalmış köhnə dəmdən süzüb, dalbadal iki stəkan çay içdi və bir siqaret yandırıb, saat səkkiz olmasını gözlədi.

- Hə, qardaşoğlu, səndə ciddi bir şey yoxdu. Çox fikir etmək, əsəbiləşmək olmaz... Tədricən hər şey keçib gedəcək, hər şey yaddan çıxacaq, bircə sən ötüb keçənləri xatırlama.

Görəsən, neçənci dəfə idi bu sözləri təkrar edirdi. O isə düz on il əvvəl 54 gün yatdığı xəstəxananın bir gününü, heç bir dəqiqəsini də yadından çıxara bilmirdi. Necə də yadından çıxara bilirdi. Ora elə-belə xəstəxana deyildi, ruhi dispanser idi. Həkimin yazdığı dərmanlar, verdiyi ümid nə olacaqdı, görəsən, onun dərdinə əlacmı? Axı, bu yaxınlarda o, yenə də psixonevroloji dispanserdə həmin günləri bir də yaşamalması olmuşdu.

Elə bu günlərdə eşitdiyi bir xəbər də onu çox sarsıtmışdır. Çox əzab-əziyyətdən sonra, qardaşı ilə yanaşı aldığı həyatı torpaq sahəsində öz aralarına da çəpər çəkməli idilər.

Uşaqlıq illərini xatırladı. Ehtiyac içində böyüsələr də, dördü də şən və qayğısız görünürdü. Heç ağıllarına belə gəlmirdi ki, böyüyəndə biri-birindən ayrılı bilərlər. Ən çox da Xəyyam. Əvvəlcə əsgəri xidmətə, sonra isə ali təhsil almaq üçün Rusiyanın müxtəlif şəhərlərinə yollanan qardaşlarının yolunu səbirsizliklə gözləyirdi. Onlar Rusiyadan qayıdandan sonra da cəbhəyə yollandılar.

Xəyyam isə sağlamlığı ilə əlaqədar ordudan yarımçıq tərxis olundu. Ali məktəbi atmalı oldu. Yararsız olduğu üçün isə cəbhəyə getmək üçün çağırış vərəqəsi gəlmədi. Evdə oturub yenə qardaşlarını gözləməyə başladı. Amma bilmədi ki, gözlərini yollara dikib gözləməklə nə o xoşbəxt günləri, nə də acılı-şirinli uşaqlıq xatirələrini geri qaytara bilməyəcək. Unudurdu ki, nə illər o illərdi, nə yaş o yaşdı. Bilmədi ki, evlənilib hərəsinin öz ailəsi olanda bir-

birindən ayrılacaqlar. Bilsəydi ki, belə olacaq, heç ömrü boyu evlənməzdi. Qardaşlarının ona qarşı olan münasibətini bilməsə də, onun onlara qarşı olan məhəbbətində dəryalarca bir dərinlik vardı. Ancaq son vaxtlar özünə qarşı qardaşlarında bir soyuqluq hiss edirdi. Başında nə qədər toqquşdururdusa, ortaya bir şey çıxmırdı. Həmişə nağıllarda qırxıncı otaq maraqlı olduğu kimi, bu soyuqluğun səbəbi də onun üçün maraqlı idi. Tələsiyəndə isə fikirləşmirdi ki, bu dəqiqələr, saatlar hamısı ömürdən-gündən gedir.

Həkimdən qayıdanda gün günorta olmuşdu. Qardaşını evdə görməyib harada olduğunu soruşdu. Əkinə gedib sözünü eşidəndə, çəkilə zindana döyümlülər kimi, elə bil kim isə başına, gicgahlarına, boynuna döyməyə başladı. Qulaqlarında külək vıyıldı, beynində bir səs uğuldadı, bədəninə soyuq tər gəldi, gözlərinə qaranlıq çökdü. Halının pisləşəcəyini hiss edib tez aşağı çöməldi. Bir neçə dərman içib onun yanına getməyə başladı. Özündə deyildi. Əkinə necə çatdığını özü də bilmədi. Qarıdan içəri keçib hər yana göz gəzdirdi. Təzə çəpər gözünə dəymədi. Görəsən, hardadı təzə çəpər?

Birdən yer belləyən qardaşı «nə axtarırsan», - deyə, soruşduqda, bayaqdan bəri onun burada olmasını görmədiyinə özü də çox təəccüb qaldı.

Dərmanlar öz təsirini göstərirdi. Yavaş-yavaş özünə qayıdırdı. Onun sualını cavabsız buraxıb torpağın üstündə oturdu. Cibindən bir «Astra» çıxarıb yandırdı. Öz-özünə fikirləşirdi. Çəpərdi də, çəkəndə nə olar? Hamı çəkir çəpəri. Anası da demişdi:

- A bala, səhəri gün qardaşın da evlənəndə iki qancıq bir yerdə yola getməyəcək.

Özünü nə qədər aldatmaq istədisə, bacarmadı. Getdikcə onun gözlərində böyüyürdü hələ çəkilməyən çəpər. Bəlkə də bütün dünyada belə çəpərlər çəkiləndən sonra, dinlərə, millətlərə bölünmüşdülər insanlar... Bilmirdi... Nədənsə gözlərində böyüyür, hündürlənir, qalınlaşır əlçatmaz zirvəyə, alınmaz qalaya çevrilirdi hələ çəkilməyən bu çəpər. Ürək edib qardaşından soruşa bilmirdi ki, doğrudanmı bu çəpəri çəkmək lazımdır. Yəni o qədərmi vacibdir... Gecələr gördüyü yuxulardan da dəhşətli gəlirdi ona. Nə qədər fikirləşdiyini özü də bilmədi. Bir də başını qaldırıb baxanda gördü ki, axşam düşür... Bircə onu deyə bildi:

- Qardaşı qardaşdan ayıran çəpər.

Qardaşı qoluna girib onu ayağa qaldırdı. Saralıb-solan ağaclar kimi, onun da rəngi saralmışdı.

- Gəl gedək evə. Sənə nə oldu yenə?

Şamkir